

**Prof. dr Duško Vejnović, redovni profesor Univerziteta u Banjoj Luci,
predsjednik Evropskog defendologija centra, Banja Luka, glavni i odgovorni
urednik časopisa *Defendologija* i *Sociološki diskurs***

NUŽNOST DIJALOGA POLITIČKIH ELITA U BOSNI I HERCEGOVINI NIJE SAMO TEHNIČKO, VEĆ I ETIČKO PITANJE

Pravna državnost se temelji na zakonu, državnoj vlasti i suverenitetu

Izgradnja moderne pravne države je proces. U osnovi moderne države stoji ideal ostvarenja pravde. Opšta volja treba upravljati državom. Državnim su vlastima potrebne minimalno tri stvari da bi vladale: kategorije, predvidljivost i sredstva za mobilizaciju. Političke elite i državna birokratija moraju imati formule za ovladavanje sukobima. U višetničkim državnim zajednicama veoma je bitna tolerantna etnička politika za izgradnju države. Od Platona i Aristotela politika se mogla definisati kao „umjetnost da se upravlja državom“, koja ima u vidu promišljeno i naučno dokumentovano organizovano reagovanje na izazove, rizike i prijetnje. U modernoj pravnoj državi treba obezbijediti vrijednosti univerzalnog karaktera kao što su: sloboda, mir, istina, solidarnost, humanizam, demokratija, nasuprot ropstva, rata, laži, egoizma, tiranije i slično. **Opasnost je velika u tome što neki od najviših funkcionera - političkih elita ne mogu da odole opojnom mirisu novca i njegovoj kupovnoj moći.** Moderna pravna država ne može se zamisliti bez posebnih organa koji štite postojeći poredak društvenih odnosa, a to su u prvom redu državni organi prinude, policija i vojska, a svakako sudstvo ima veoma važnu ulogu. Treba imati u vidu da država mnogo više stvara naciju, nego što nacija stvara državu. **U pravilu, prava pokazuju snagu pojedinca prema državi, a dužnosti snagu države prema pojedincu.** Vječito je pitanje kako prevazići nesuglasice među nacijama. Velike ideje građanskih revolucija i njihov uticaj na modernu državu od XVI- XVIII vijeka kao što su : narodna suverenost, predstavnička vlada, ljudska prava, podjela vlasti, dali su veliki doprinos, između ostalog, i rješavanju međunacionalnih odnosa. **Cilj je svakako da opšta volja treba upravljati državom i u tom smjeru treba stvarati javno mišljenje- narodno mišljenje.** Treba stvarati državu za srednjeg čovjeka. Platon u starom i Toma Mor u modernom svijetu zamislili su idealnu državu. Međutim, problem je u tome što **javni život vrlo malo privlači**

najbolje narodne umove. Država je svetinja, ona je društvena snaga koja je društvo izvela iz anarhije i stvorila red. Iz srednjovjekovnog haosa se formirala država oslobođena „ tri sile“ onoga doba, Pape, carstva i feudalnih gospodara. **Policija i vojska zauzimaju centralno mjesto u državi, naprosto zato jer je prinuda tako bliska samoj biti države.** Istorija je pokazala da se država za održavanje vlasti koristi aparatima kao što su : vojni, policijski, upravni, sudski i ideološki. Moderna društva i država su izdiferencirani, strukturisani pomoću tri međusobno povezana organizaciona načela kao što su: tržišta, države i javno mnijenje. **U modernoj državi kao što je isticao Hegel treba obezbjediti slobodu štampe koja podrazumjeva razgovor između vlasti i naroda.** U modernoj višetničkoj i višestranačkoj državi **policija i vojska treba da budu izraz državne vlasti, a ne sredstvo za održavanje bilo koje stranke - partije ili pojedinca na vlasti.** Policija i vojska u višenacionalnoj zajednici moraju biti stvarane na temeljima koji će im omogućiti održivu višetničku državnu zajednicu, što znači da moraju biti barem minimalno legitimne u očima svih etničkih zajednica. Za ostvarenje svega ovoga veoma je bitno obrazovanje, kao najveća ljudska potreba i sreća. Treba težiti društvenoj harmoniji odnosa kao idealizovanom cilju, bez obzira što su društveni sukobi stvarnost u ljudskoj zajednici. U shvaćanju države treba obezbjediti jedinstvo prirodnog i etničkog elementa, te vladavinu zakona kao vladavinu kolektivnog uma zajednice – države. **Sve što je neophodno da snage zla osvoje svijet jeste da dobri ljudi ne čine ništa (Berk).** Nacionalizam kao politička tehnologija veoma je opasan za svaku državu. Etnička politika i izgradnja države nikad nisu bile samo unutar državni fenomeni, a danas su sve više internacionalni. **Osnovu pravne, demokratske i civilizovane države čine striktna pravila ponašanja i svijest građana da se ona moraju poštovati.** Teorijska misao pruža praksi širinu i tumači uzorke, a praksa obogađuje teoriju novim saznanjima. **Pravna državnost se temelji na zakonu, državnoj vlasti i suverenitetu. U sociološkom objašnjenju države moraju biti prisutne sve tri dimenzije: prošlost, sadašnjost i budućnost.** Kada su narušene državne funkcije neophodna je državna intervencija radi održavanja pravnog poretka, jer bi inače u utakmici mogli pobjediti i nemoralni članovi društva. Opasnost po stabilnost i demokratiju u Bosni i Hercegovini je u tome što se u mnogim slučajevima posebni interes favorizuje i postaje institucionalno važeći i dominantan. Ljudska priroda to teško prihvaća, ne može trajno podnositi potlačenost, **te je prirodno da digne glas protiv uzurpacije moći i uzurpacije vlasti, dakle protiv svih manipulacija i zloupotreba.** Opšte poznato je da narod ne živi lagodno, hoće samo “kruha i igara”.

Dalja opasnost po društvo u Bosni i Hercegovini je u tome da se ne smije otimati radnicima, da bi se davalo neradnicima. **Nužno je potrebno zaustaviti zaduživanja, dužničko-vjerovnički odnos iz razloga da imamo stabilnu sadašnjost, što znači raditi za budućnost, budućnost koju treba zaraditi.** Glad i siromaštvo su veliki problem društva u Bosni i Hercegovini, koje su, između ostalog uzrokovali **problemi u porodičnoj vlasti i dinastijskom nasljeđivanju.** Neophodno je u Bosni i Hercegovini u funkciju staviti mudrost naroda koju treba organizovati i usmjeravati. Neke od političkih elita treba propustiti kroz moralnu veš mašinu i svakako **moral vratiti u politiku. Opasnost je od populizma i radikalizma** kroz koje društvo i politički lideri u njemu prave otklon ka autokratiji, tiraniji i diktatorskim obrascima i stilovima ponašanja. Posljedice su velike i završavaju u činjenicama da su neke autokrate i diktatori **oslobodili sebe a porobili narod.** U Bosni i Hercegovini treba prevazići sve diobe i nesporazume, te nacionalne bunkere. Neophodno je otkloniti oportunistički i nemoralno ponašanje u politici koje je veoma opasno. Obrazovanje treba poboljšati, **obrazovanju treba vratiti obraz** i preventivno djelovati **da se društvu i nama ne svete loši đaci i loši studenti.** Komunikacija na relacijama **patrioti i izdajnici** je opasna po društvo u Bosni i Hercegovini i opasna je po njene građane. Političku korupciju u Bosni i Hercegovini koja je poremetila moralne vrijednosti treba suzbijati i ako je moguće u potpunosti ukinuti. Potreba je ojačati profesionalne, slobodne medije i javnost dekontaminirati od tendencioznog, neprofesionalnog i politički obojenog novinarstva. Odgovornost političkih elita mora biti na najvišem nivou i treba ih osloboditi govora mržnje i jezičkih manipulacija. Bosnu i Hercegovinu treba osloboditi duha palanke i na viši nivo podignuti političku kulturu, dijalog, toleranciju, demokratiju i etničko pomirenje. Politika u Bosni i Hercegovini treba da bude humana, a ne vječita borba oko raspodjele i kontrole društvene moći, koja se nažalost najčešće zloupotrebljava. U Bosni i Hercegovini treba postići balans između majorizacije i ustavom i zakonima garantovane demokratske pravne procedure. **Dakle, nužnost dijaloga političkih elita u Bosni i Hercegovini nije samo tehničko, već i etičko pitanje...**